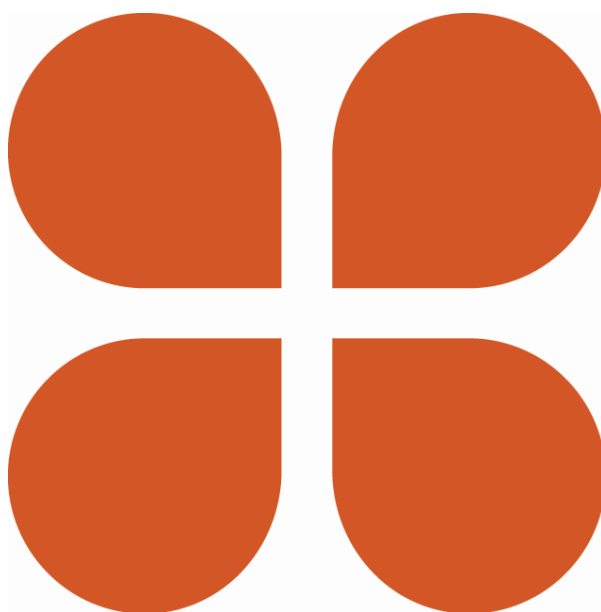

Rapport från Riksantikvarieämbetet

Förväntade effekter av ökad metallsökaranvändning

**Underlag till återrapportering av
regeringsuppdrag Ku2011/148/KA.**

**Förslag till ny reglering om användning av
metallsökare i lagen (1988:950) om
kulturminnen mm.**

Innehåll

Inledning	4
Sammanfattning av förväntade modifieringseffekter	5
Utredning	6
Nyckelfaktorer och samhällsbehov	7
Konsekvenser och förväntade effekter av förslagen, åtgärder och kostnader	16
Konsekvenser för samhällsbehoven – förväntade effekter	16
Konsekvenser för det allmänna och enskilda – åtgärder, kostnader och finansiering	19
Konsekvenser för att förebygga, upptäcka och beivra brott	22
Ansvar för fortsatt utveckling och ett ökat användande	23
Källor	24
Bilaga 1 – Referat hearing om metallsökar användning	25
Bilaga 2 – Referat internationell workshop om metallsökare	30
Bilaga 3 – Statistik länsstyrelsebeslut om metallsökar användning	36

Inledning

Riksantikvarieämbetet har fått i uppdrag av regeringen (Ku2011/148/KA) att utreda och föreslå hur det generella förbudet mot användandet av metallsökare enligt 2 kap. 18-20 §§ lagen (1988:950) om kulturminnen mm. (kulturminneslagen) kan modifieras så att bestämmelserna är förenliga med EU-rätten. En modifiering kan, enligt regeringen, vara att förbud fortsatt ska gälla användning på och invid fasta fornlämningar, för att söka efter arkeologiska föremål och i särskilt utsatta regioner (regioner med särskilt hög andel fornlämningar). Till detta kommer för myndigheten att lämna förslag till författningsändringar, bedöma de ekonomiska konsekvenserna, föreslå finansiering för eventuella kostnadsökningar för det allmänna och bedöma förslagets konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Riksantikvarieämbetets tolkning av uppdraget är att redovisa en ur skydds- och bevarandesynpunkt motiverad begränsning av den fria rörligheten för varan metallsökare inom Europeiska unionen i enlighet med artiklarna 34 och 36 i EUF och i enlighet med syftena med kulturminneslagen och den svenska kulturpolitiken. Uppdraget går ut på att lämna förslag till modifierade bestämmelser som balanserar dessa allmänna intressen.

Myndigheten har återrapporterat uppdraget under april i rapporten *Metallsökare. Förslag till ny reglering om användning av metallsökare i lagen (1988:950) om kulturminnen mm* (2011). Där framgår Riksantikvarieämbetets två förslag till lösningar med modifierade bestämmelser i lagtext, och dessa redovisas därför inte här. Rapporten finns tillgänglig på ww.raa.se/cms/extern/samhallsbyggnad/lagar_och_ansvar/kulturminneslagen.html.

Denna rapport redovisar *underlaget* för Riksantikvarieämbetets återrapportering av uppdraget i form av djupare utredning och redovisning av förutsättningar och samhällsbehov tillsammans med mer utvecklad effekt- och konsekvensanalys av de förslag som rapporterats, referat av olika dialoger som hållits och statistik över länsstyrelsens beslut om metallsökaranvändning.

Sammanfattning av förväntade modifieringseffekter

- De modifierade bestämmelserna ger genom båda lösningarna möjlighet till så stor ökad användning av metallsökare att de är förenliga med EU-rätten.
- Kulturarvet bevaras, används och utvecklas positivt i enlighet med kulturpolitikens syften, särskilt genom införande av ett licensförfarande i lagstiftningen, dvs. genom lösning 1.
- Ju friare den *legala* användningen av metallsökare blir, desto svårare är det för myndigheterna att bevara kulturarvet genom att ingripa mot *illegal* användning. Det finns därmed en risk att plundringen av kulturarvet ökar genom modifieringen av bestämmelserna. Risken är större med lösning 2.
- Arbetet med skyddet mot plundring och beivrandet av en illegal internationell handel kommer att fortsatt behöva utvecklas i samarbete med andra länder och aktörerna på den legala marknaden.
- Kostnaderna kommer att öka för statens administration, hanteringen av fynd, kontrollen av illegal användning av metallsökare samt arbetet med att förebygga, upptäcka och beivra brott.

Utredning

Riksantikvarieämbetet fick uppdraget av regeringen den 26 januari. En utredning vidtog där olika data, antaganden och samhällsbehov analyserades. Utredningen har rört sig på en skala mellan det allmänna intresset fri rörlighet för varor å ena sidan och det allmänna intresset bevarande av kulturarvet i form av gällande regler i kulturminneslagen å den andra. En grund för att hitta balansen mellan de allmänna intressena är också andra samhällsbehov, i form av enskilda intressen, som har stor betydelse för eller relaterar i hög grad till marknaden, användningen och medförandet av metallsökare. Någonstans mellan de två polerna fri rörlighet och gällande regler, med beaktande av de andra samhällsbehoven, ligger den motiverade och balanserade begränsningen av den fria rörligheten.

Som underlag för utredningen har en hearing, ett länsstyrelsemöte och en workshop hållits av Riksantikvarieämbetet. Hearingen hade fokus på samhällsbehoven, redogjorda för genom personer aktiva inom metallsökar användningen (referat bilaga 1). Länsstyrelsemötet hölls i anslutning till hearingen och hade fokus på bevarandet, användningen och utvecklingen av kulturarvet genom tillämpning av bestämmelserna om metallsökare i kulturminneslagen.

Workshopen hade en internationell inriktning med inbjudna medverkande från den offentliga kulturmiljövärderna i Ungern, Frankrike, Tyskland, Belgien, England, Estland och Tjeckien. Här låg fokus på hur de representerade ländernas lagstiftning fungerar och hur respektive land ser att den borde fungera samt på internationella konsekvenser av en ändrad svensk lagstiftning, (bilaga 2). Orsaken till att workshopen hölls var det stora intresse som visades i frågan från myndighetens europeiska motsvarigheter vid det styrelsemöte för nätverket *Europae Archaeologiae Consilium* (EAC) som hölls i Stockholm den 27 januari 2010. Ett behov väcktes då för att diskutera frågan vidare inom ramen för EAC. Diskussionen fortsatte vid EAC:s årsmöte i Belgien den 17 mars 2010.

Utredningen har tydliggjort och övergripande analyserat samhällsbehoven. Analysen har också handlat om de internationella hoten mot kulturarvet och kopplingen till en illegal användning av metallsökare. Syftet med analyserna är att kunna föreslå en modifiering av bestämmelserna som är förenlig med såväl EU-rätten som målen för den svenska kulturpolitiken. Det är centralt för en god framtida utveckling att de nya bestämmelserna balanserar dessa allmänna samhällsbehov och att den ökade användningen av metallsökare ger de effekter som förväntas.

Analyserna ligger till grund för Riksantikvarieämbetets förslag till lösningar av problemet och för konsekvensanalysen av en modifiering. De lösningar som föreslagits, syftar till att ge *möjligheter* till ökad lämplig användning av metallsökare relaterad till de nedan angivna samhällsbehoven.

Nyckelfaktorer och samhällsbehov

Riksantikvarieämbetet har haft några nyckelfaktorer att utgå ifrån. Den första är frågan om förbudet som oproportionerligt i förhållande till dess syften. Synen på förbudet som handelshinder grundas på antagandet att marknaden för metallsökare kommer att bli större om bestämmelserna modifieras och ger möjlighet till en friare användning av varan. Den nuvarande marknaden för metallsökare är dock inte känd och ingen prognos över marknadens sannolika utveckling vid en modifiering har ställts tidigare i ärendet.

Den andra faktorn är att det reella hotet mot kulturarvet är känt, men det finns ingen landsomfattande utredning om hur väl nuvarande bestämmelser fungerar, dvs. i vilken omfattning brottslighet, här plundring av kulturarvet genom illegal användning av metallsökare, förebyggs genom dagens lagstiftning och därmed inte heller hur stor den faktiska brottsligheten är. Sådana undersökningar är dessutom mycket svåra och resurskrävande att genomföra för att uppnå resultat av tillräckligt hög kvalitet.

Den tredje faktorn är de positiva effekter som en ökad användning av metallsökare i syfte att leta och ta tillvara fornyfynd skulle föra med sig. Två tydliga förväntade effekter som förts fram är att den arkeologiska kunskapstillväxten kommer att öka och att kulturarvet kommer att tas tillvara bättre. Uppnåelsen av dessa positiva effekter antas huvudsakligen ske genom att fler fornyfynd av metall i plöjd åkermark skulle kunna tas upp, dokumenteras, hanteras, vårdas och göras tillgängliga för allmänhet och forskning istället för att påverkas negativt av markbearbetning och olika kemiska substanser. Det finns också uppfattningar om att markbearbetningshotet inte är så allvarligt och att det är bättre att fornyfynden får ligga kvar i jorden. En annan uppfattning är att problemet bäst tas om hand av professionella arkeologer. Denna faktor skulle också behöva analyseras ytterligare. Det är dock konstaterat att allt fler metallfynd, särskilt av brons, vittrar sönder i marken på grund av försurning och föroreningar och att nedbrytningen accelererar. Situationen är särskilt allvarlig i västra Sverige (Riksantikvarieämbetet 2007a och 2007b, s.10f).

Metallsökaranvändare vill göra insatser för att ta tillvara, dokumentera och tillgängliggöra de fynd som ligger i ploglagret på överplöjda fasta fornlämningar (bl.a. Svensson, Tibell och Bondesson muntligen 2011 – se bilaga 1), vilket är positivt.

Myndigheten har inte haft möjligheten att analysera dessa faktorer under den begränsade tid som stått till förfogande för att utreda frågan och lägga förslag till bestämmelser. Riksantikvarieämbetet konstaterar därför att grundläggande analyser av nyckelfaktorerna marknaden, brottsförebyggandet, brottsligheten, bevarandet och kunskapstillväxten saknas. Detta medför därför svårigheter att utreda och bedöma huruvida modifieringar av bestämmelserna skulle kunna göras förenliga med EU-rätten samtidigt som styrmedlet bidrar till att de kulturpolitiska målen uppnås, dvs. svårigheter att hitta rätt balans för skyddets proportionalitet.

Underlaget för utredning av läget och den förväntade utvecklingen utgår i hög grad från antaganden baserade på principer och olika samhällsbehov. Målet för utredningen är därför att kunna tydliggöra och övergripande analysera samhällsbehoven, vilket i sig ger underlag till Riksantikvarieämbetets förslag till en motiverad, välproportionerlig modifiering som tjänar som *möjligheter* för varan metallsökare att röra sig tillräckligt fritt inom Unionen samtidigt som modifieringen bidrar till att kulturpolitikens syften med bevarandet, användandet och utveckling av kulturarvet nås.

RAÅ har därför övergripande utrett de olika intressen och behov i samhället som är av betydelse i frågan. Dessa behov är:

- bevarandet, användandet och utvecklingen av kulturarvet som de framställs i syftena med kulturpolitiken
- fri rörlighet av varor inom unionen
- förebyggandet, förhindrandet och lagföringen av brott – även internationellt
- hobbybruket av metallsökare i Sverige
- användningen av metallsökare för att leta fornynd i Sverige

RAÅ har övergripande utrett också syftena med och inriktningen för kulturminneslagen och annan svensk lagstiftning som relaterar till användningen av metallsökare och europeisk lagstiftning när det gäller användning av metallsökare och bevarande av kulturarv. Detta redovisas inom avsnittet för samhällsbehovet beivrandet av brott.

Bevarande, användning och utveckling av kulturarvet

Det finns en rad syften med kulturpolitiken som har bäring på den aktuella frågan. Här kan särskilt nämnas syftena att

- skapa perspektiv på samhället och dess utveckling och berika människors liv
- värna värden som grund för vår personliga identitet och våra vägval och som en grund för de politiska eller ekonomiska överväganden som görs i samhället.

- skapa förutsättningar för att kulturarvet ska kunna bevaras och göras tillgängligt
- att verka för att medborgarnas engagemang och intresse för kulturarvet ökar
- väga materiella och ekonomiska hänsyn mot djupare mänskliga, sociala och kulturella värden
- bidra till att sprida och förankra en humanistisk människosyn i samhället.
- en mångfald av aktörer ska kunna bidra med sina perspektiv och använda kulturarvet utifrån olika utgångspunkter

Till kulturpolitikens kärnuppgifter hör att främja ett levande kulturarv som är angeläget för medborgarna i dag och bevaras för kommande generationer. Det gäller både det kulturella arv som överlämnats från tidigare generationer och det som formas i dagens samhälle. Det kan röra sig om allt från fysiska miljöer, kulturminnen och arkiv- och föremålssamlingar till berättelser, traditioner, föreställningar och konstnärliga uttryck.

För att kulturmiljöer ska kunna bevaras och tas tillvara i samhällsutvecklingen är det viktigt med ökad samverkan och dialog mellan berörda aktörer, såsom myndigheter och institutioner inom olika samhällsområden samt enskilda organisationer. Att kulturarvet är angeläget och levande är en förutsättning för att det ska bevaras.

Fri rörlighet för varor inom EU – marknaden för metallsökare

Behovet av fri rörlighet av varor och tjänster inom den europeiska unionen är en grundläggande faktor i detta ärende och tydliggörs i Kommissionens formella underrättelse och motiverade yttrande samt i Fördraget om unionens funktionssätt (Lissabonfördraget). I detta ärende har kommissionen sett de gällande bestämmelserna i KML om användningen av metallsökare som en oproportionerlig begränsning av den fria rörligheten av varor, dvs. skyddet är för hårt i förhållande till syftena med det.

En översikt av marknaden i Sverige ger vid handen att det finns en mängd olika typer av metallsökare, konstruerade för olika ändamål, varav de flesta för yrkesbruk – i avsikten att leta annat än fornynd. Det finns också typer av metallsökare som är lämpliga för att leta fornynd med. Metallsökare tillhandahålls idag på många försäljningsställen och på Internet.

Det finns inga data över eller underlag för hur stor den totala marknaden för metallsökare är idag, och inte heller hur stor den skulle kunna bli vid en förändring av lagstiftningen.

En uppskattning av marknaden för metallsökare som är lämpliga att leta fornynd med har redovisats vid hearingen på Riksantikvarieämbetet i februari (Tibell muntligen 2011 – se

bilaga 1). Denna beräkning visar att idag säljs ca 200 metallsökare per år. Marknaden skulle kunna öka med ca 2500 apparater årligen vid förhållanden som motsvarar de som rådde innan det generella förbudet infördes, eller om Sverige inför bestämmelser om metallsökar användning som motsvarar de i Danmark. Detta skulle motsvara en omsättningsökning på ca 16 till 17 miljoner kronor per år.

Förebygga, förhindra och lagföra brott

Behovet av att förebygga, förhindra och lagföra brott är en av samhällets grundstenar. Behovet av att förebygga, upptäcka och beivra kulturarvsbrott har en generell utgångspunkt i detta och en stark relation till de kulturpolitiska målen. Genom kulturpolitiken vill samhället främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Varken oaktsamt fyndletande eller medveten plundring av kulturmiljöer med hjälp av metallsökare är förenliga med syftena med kulturpolitiken. En ökad användning av metallsökare som syftar till att bidra till att de kulturpolitiska målen nås är därför önskvärd.

Människor ska ha möjlighet att upprätthålla en relation till det förflutna utan att den undergrävs genom den brottslighet som riktas mot och drabbar det fysiska kulturarvet. Det handlar ytterst om behovet av att värna människors rätt till de kollektiva värden, minnen och nyttigheter som kulturarvet utgör.

Behovet bakom skyddet enligt kulturminneslagen – utveckling av bestämmelser om användning av metallsökare

Interventionslogiken för KML är *att skydda de mest omistliga inslagen i vårt materiella kulturarv*. Ett huvudsakligt syfte med skyddet enligt nuvarande 2 kap. 18-20 §§ KML är att *ingen plundring av kulturarvet ska ske*. Detta är ett centralt syfte med bestämmelserna, också framgent. Behovet av att skydda kulturarvet måste ställas i relation till hoten, vilket diskuteras nedan i konsekvensanalysen. En hindrad plundring innebär också att skingrandet av fynden undviks och dessutom en minskad illegal internationell handel med fornynd.

Bestämmelserna om metallsökare infördes i fornminneslagen den 1 juli 1985, eftersom det på den tiden blivit allt vanligare att metallsökare användes för skattletning även i fasta forn lämningar och på fyndplatser. Ett generellt förbud mot att använda metallsökare inom Gotlands län infördes. Motiven för detta var den särskilda fyndtätheten inom Gotlands län och det akuta hotet mot de över hela ön utspridda arkeologiska fyndplatserna. Endast redaktionella ändringar i bestämmelserna (2 kap. 18-20 §§) var aktuella vid införandet av

kulturminneslagen den 1 januari 1989. Senare infördes ett förbud mot att använda metallsökare inom Borgholms och Mörbylånga kommuner i Kalmar län.

År 1991 skärptes KML när det gällde användningen och medförandet av metallsökare. Syftet var att möta den tilltagande plundringen av fornminnen. Metallsökartekniken hade också utvecklats. Förbudet att använda metallsökare kom att utvidgas till att omfatta hela landet. Syftet med detta var svårigheterna att dels avgränsa vissa områden av landet som särskilt skyddsvärda med hänsyn till deras fornminnen, dels peka ut något särskilt område i landet som inte skulle vara begärligt för plundrare.

Med hänsyn till behovet av att värna de fasta fornlämningarna och fornfynden fick intresset att använda metallsökare för hobbybruk stå tillbaka. Detta motiverades huvudsakligen av att en för stor allmän användning av metallsökare skulle göra det svårt för myndigheterna att ingripa mot den användning som hotar kulturarvet.

Dagens internationella hot mot kulturarvet – relaterad till illegal användning av metallsökare

Behovet av att skydda kulturarvet ska ställas i relation till hoten. Det har återkommande konstaterats att den plundring som sker i landet är del av både ett nationellt och ett ökande internationellt problem som kräver att Sverige vidtar åtgärder och insatser såväl på hemmaplan som i samverkan med andra länder (Brottsförebyggande Rådet 2006 och 2007, Riksantikvarieämbetet 2008 a och 2008 b). Den föreslagna ratificeringen av 1995 års UNIDROIT-konvention om kulturföremål som stulits eller förts ut olagligt är ett exempel på detta och ett steg mot att möta hoten (prop. 2010/11:83).

Riksantikvarieämbetet erfar genom internationella kontakter att kulturarvsmyndigheter i Europa ser med oro på förändringen av den svenska lagstiftningen. Denna oro baseras på olika erfarenheter av plundringsproblemet och det faktum att några länder just har eller är i färd med att skärpa lagstiftningen för användningen av metallsökare – i syfte att just möta de ökande hoten och den ökande plundringen. I dessa och andra fall vidtas olika åtgärder för att hindra plundringen. Den franska intresseorganisationen *Halte au pillage du patrimoine archéologique et historique* (Association HAPPAH) har understrukit oron i en skrivelse till EU-kommissionen.

Frågan har redogjorts för och diskuterats i *Europae Archaeologiae Consilium* (EAC), såväl vid organisationens styrelsemöte i Stockholm den 28 januari som vid årsmötet i Belgien den 17 mars 2011.

Hotbilden tydliggör en negativ utveckling, inte minst när det gäller en illegal användning av metallsökare i syfte att plundra kulturarvet och sprida fornyfynd på en svart marknad.

Utvecklingen av hotet illegal användning av metallsökare är att:

- den internationella brottsligheten har flera dimensioner, varav handel med fornyfynd är en,
- den internationella marknaden för handel med fornyfynd utvecklas fortsatt beroende på ett allt större utbud och ökat intresse. Delar av tillflödet av varor bottnar i illegal verksamhet,
- kanalerna för att få avsättning för fynden utvecklas alltmer, framför allt via Internet,
- risken för upptäckt och lagföring när det gäller handel med fornyfynd är liten,
- vinsterna är relativt stora jämfört med annan illegal handel och med risken för upptäckt,
- det är allt lättare och billigare att inhandla en metallsökare, inte minst genom näthandel,
- metallsökartekniken utvecklas ständigt. Det är allt lättare att söka efter olika sorters metall och därmed efter olika typer av fornsaker,
- sökandet efter fornyfynd marknadsförs som en spännande och lönsam hobby i flera länder, t.o.m. genom särskilda tidskrifter upprättade av marknaden, även om metallsökar användningen för detta ändamål är olaglig i det aktuella landet (Randoin muntligen 2011 – se bilaga 2), Exempel på tidskrifter är de franska *le Fouilleur* och *Monnaies & DETECTIONS*,
- kunskapsnivåerna i samhället ökar i allmänhet och förutsättningarna för att skaffa särskilda kunskaper i historia, arkeologi och att kunna läsa landskap är goda. Med ökad kunskap ökar också färdigheten i att lokalisera var fornyfynd finns.

Andra europeiska länders lagstiftning om användande av metallsökare

Riksantikvarieämbetet har, genom EAC och i den internationella workshopen i mars 2011, fått värdefull inblick andra europeiska länders reglering av skyddet för kulturmiljön och av metallsökar användning i relation till skyddet.

Läge

I enlighet med artikel 3 i Valetkonventionen har varje stat förbundit sig att, genom den nationella lagstiftningen, bevara det arkeologiska arvet och se till att användningen av metallsökare sker först efter tillståndsprövning.

Medvetenheten om hoten (enligt ovan) mot kulturarvet, genom en illegal användning av metallsökare, är hög i de europeiska länderna. Den illegala användningen av metallsökare och plundringen av kulturarvet är i flera delar av Europa ett allvarligt problem som ökar.

Regleringarna omfattar ofta förbud mot att använda metallsökare i syfte att leta fornyfynd och på eller vid fasta fornlämningar. Variationer i förbudena finns och ett exempel är den engelska regleringen där enbart vissa platser är undantagna från metallsökar användning, men där markägartillstånd krävs överallt. Ett annat exempel är i Tjeckien där användandet av metallsökare i syfte att leta fornyfynd och fornlämningar ses som en av flera arkeologiska metoder, och metallsökare därför inte nämns i lagen. Ny lag är dock under utarbetande som bl.a. tydligare kommer att reglera användningen av metallsökare.

Variationer finns också i frågan om vem som äger fynden (stat, markägare eller upphittare) och frågan om inlösen och hittelön. Krav på tillstånd och/eller licensiering för att få använda metallsökare i syfte att leta fornyfynd eller på och vid fasta fornlämningar förekommer i flera länder. Det finns också exempel på att lämplig kompetens krävs för att få tillstånd eller licens.

Trender och förändringar

För att komma åt problemen med hot och plundring krävs och utförs olika åtgärder i form av bl.a. skärpt reglering om användningen av metallsökare, upprättande av policies, samarbeten mellan länder och mellan kulturarvsmyndigheter, polis och åklagare, samarbeten mellan kulturarvsmyndigheter och antikvitetsmarknaden och samarbeten mellan offentlig kulturmiljövård och metallsökar användare eller metallsökar föreningar samt utveckling av information.

Tre exempel på skärpning av regleringen, eller tillämpningen av den, är den som kommer att ske eller har skett i Estland, Tjeckien (se ovan) och Frankrike.

Den estniska regleringen av metallsökar användningen ändras under 2011. Inriktningen för ändringen är en skärpning med förbud mot användning av metallsökare i syfte att leta fornyfynd och på eller vid fasta fornlämningar. Förbudet kombineras med licensförfarande. Även i Estland uttrycks behoven av åtgärder för att öka samverkan mellan det offentliga och metallsökar användare eller metallsökar föreningar.

I Frankrike har kulturministern, på grund av stora plundringar, givit Nationella rådet för arkeologisk forskning (CNRA – Conseil national de la recherche archéologique) uppdraget att bilda en särskild arbetsgrupp i syfte att utreda metallsökar frågan och lämna förslag till

åtgärder för att förhindra illegal användning av metalldetektorer. Uppdraget återrapporerades till kulturministern i februari 2011 (www.culture.gouv.fr/culture/dp/archeo/). De föreslagna åtgärderna omfattar bl.a. en högre grad av lagföring av illegal användning och en informationskampanj för att höja medvetenheten hos allmänheten, myndigheter och markägare om den illegala metallsökar användningens mekanismer och dess negativa effekter för kulturarvet – som ändlig resurs.

Exempel på policies, som i sig kan vara en produkt av samarbeten, är *Bodendenkmalpflege und Metallsuchgeräte* utfärdad av Verband des Landesarchäologen i Tyskland (www.landesarchaeologen.de), English Heritages *ARCH – Alliance to Reduce Crime against Heritage* (www.english-heritage.org.uk) innebär samarbeten mellan mer än 40 olika organisationer. I Storbritannien finns också sedan år 2006 policyn *Code of Practice for Responsible Metal Detecting*, som en rad offentliga och intresseorganisationer står bakom (www.ncmd.co.uk/docs/CofP1.pdf).

Hobbybruket av metallsökare

Det uttrycks ett behov av att använda metallsökare för hobbybruk, där bruket syftar till att leta bl.a. mineral, borttappade föremål och meteoriter. Behovet kan avläsas av de ansökningar om tillstånd som handläggs av länsstyrelsen. Av Riksantikvarieämbetets register över beslut enligt kulturminneslagen, framgår att privatpersoner sökte 153 tillstånd för användande av metalldetektor under 2009. År 2010 sökte privatpersoner 178 tillstånd. Myndigheten har dock inga underlag som visar hur mycket större detta behov är än vad som framgår av länsstyrelsens beslut.

Användningen av metallsökare för att leta fornyfynd i Sverige

Det finns ett tydligt behov av att få använda metallsökare för hobbybruk, med syfte att leta fornyfynd och bidra till att kulturarvet bevaras och kunskap byggs upp. Av Riksantikvarieämbetets beslutsregister framgår att ytterst få privatpersoner söker länsstyrelsens tillstånd för en sådan användning. Den användning av metallsökare i syfte att leta fornyfynd inom arkeologiska utredningar och undersökningar hanteras i de beslut som länsstyrelsen fattar enligt 2 kap. 8 § och 11-13 §§ KML. De som då använder metallsökare är i stor utsträckning professionella arkeologer eller metallsökare experter som anlitas av eller ingår i undersökningsprojekten. Behovet av att använda metallsökare inom forskning och uppdragsarkeologi torde vara tillgodosett eller kan tillgodoses inom nuvarande lagstiftning och tillämpningen av den.

En uppskattning av om i vilken omfattning bruket av metallsökare i syfte att som amatör leta fornynd skulle kunna öka, och därmed en uppskattning av behovet, har redogjorts för ovan. Riksantikvarieämbetet ser det som sannolikt att om detta behov och behovet av att använda metallsökare för att leta andra metallföremål än fornynd tillgodoses genom förändringar i lagstiftningen, så blir bestämmelserna också förenliga med EU-rätten.

Konsekvenser och förväntade effekter av förslagen, åtgärder och kostnader

Konsekvenser för samhällsbehoven – förväntade effekter

Bevara, använda och utveckla kulturarvet

Ett bevarande genom att ta upp, hantera och konservera fynd ökar genom modifieringen, vilket är positivt. Detta gäller särskilt de fynd som tas upp, och tas tillvara, ur ploglagret på överplöjda fyndplatser och fasta fornlämningar och som hotas av bl.a. försurning och föroreningar. Fler fyndplatser och fasta fornlämningar kommer att bli kända genom modifieringen, vilket bidrar till kunskapsuppbyggnaden. Sannolikt blir också användningen av kulturarvet större, bl.a. genom att fler människor kommer ut i landskapet och läser dess historia, intresset för fornfynd större och fler fynd hamnar på museer och tillgängliggörs för forskning och allmänhet. Den stora effekten för allmänheten uppstår då fynden kommer till användning och berättar sin historia. För att den effekten ska uppstå krävs insatser på museer och inom forskningen, vilka är utanför vad som kan ställas krav på i en modifierad lagstiftning. Lösning 1 bidrar här till bäst effekt, tack vare det föreslagna licensförfarandet.

Licensförfarandet innebär att de som använder metallsökare för att leta fornfynd får stor möjlighet att göra detta när de är licensierade. Kunskapsnivån om kulturarvets betydelse höjs hos användarna genom licensförfarandet, via utbildning och direkt kontakt med den offentliga kulturmiljövården eller företag som står för kompetenshöjningen.

Själva inriktningen för att med licens leta efter fornfynd ska vara den att bevara, använda och utveckla kulturarvet. Fynden ska kunna bidra till allmänhetens och forskningens kunskaper och i sig kunna hanteras, konserveras och bevaras och tillgängliggöras genom visning på museer.

Ju friare den *legala och seriösa* användningen av metallsökare blir, desto svårare är det för myndigheterna att bevara kulturarvet genom att bedriva tillsyn och kontroll över *illegal* användning. Detta innebär att risken för en plundrare att bli upptäckt minskar. Det blir också svårare för myndigheterna att bevisa uppsåt och kunna lagföra brott. Det finns en risk att plundringen av kulturarvet ökar genom modifieringen av bestämmelserna (se också nedan under Beivrandet av brott). Här ger lösning 1 en bättre bevarandeeffekt än lösning 2.

För att i än högre grad uppnå positiva effekter för bevarandet, användningen och utvecklingen av kulturarvet behövs också kontakter, dialog och samarbeten mellan det offentliga och intresset för att använda metallsökare i syfte att leta och ta tillvara fornyfynd. De föreslagna modifieringarna, särskilt licensförfarandet, syftar till att ge utrymme för såväl intresset som tätare samarbeten. Att få till kontakter, dialog och samarbeten ligger dock utanför detta uppdrag.

Den fria rörligheten för varor och tjänster

En modifiering av bestämmelserna har förespråkats då den antas bli bättre för den fria rörligheten av varor än rådande bestämmelser, i enlighet med Kommissionens grundläggande antagande. Riksantikvarieämbetet har inte haft möjlighet att göra en analys av hur stor försäljningsökningen skulle bli genom modifieringsförslagen. Myndigheten anser dock att en betydande del av den antagna ökade användningen utgörs av de som vill använda metallsökare för att leta fornyfynd eller andra metallföremål. Denna användning underlättas betydligt genom licensförfarandet respektive mer generös tillståndsprövning.

Dagens hela marknad för metallsökare är inte känd och det är inte heller helt känt hur många metallsökare som kan komma att säljas vid de modifieringar som tidigare har föreslagits av olika parter i ärendet. En uppskattning av ökad marknad har redogjorts för vid hearingen och ovan, vilken ger en bild av ett utfall.

Modifiering enligt lösning 1 kommer att innebära möjligheter att genom licensieringen och tillståndsgivningen följa förändringar i antalet användare av och antalet använda metallsökare, och därmed indirekt marknadens utveckling, även om besluten eller licensieringen inte visar konkret försäljning av varan.

Beivrandet av brott – också i det internationella perspektivet

En av huvudanledningarna till att bestämmelserna kom att få den inriktning som de fick 1991 var att hoten mot kulturarvet hade ökat, vilket också tydliggjordes av den plundring som då

uppmärksammades i delar av landet. Metallsökartekniken hade också successivt utvecklats under denna tid och har utvecklats alltmer till idag. Hoten är större idag än för 20 år sedan.

Skärpningen av KML 1991 innebar att hobbybruk av metallsökare inte längre var tillåten. Motiveringen till detta var att de reella möjligheterna för de rättsvårdande myndigheterna att ingripa mot den användning av metallsökare som innebär ett hot mot fasta fornlämningar och fornfynd skulle beskäras avsevärt om ett så allmänt bruk av metallsökare vore tillåtet. Med hänsyn till behovet av att värna de fasta fornlämningarna och fornfynden fick intresset att använda metallsökare för hobbybruk stå tillbaka.

Nuvarande lagstiftning innebär att användning av metallsökare är en ovanlig företeelse. Användning av metallsökare kan därmed lätt uppmärksammas av vem som helst och rapporteras till myndigheterna. Riksantikvarieämbetet konstaterar att det genom modifiering kommer att bli svårare för myndigheterna att upptäcka och beivra *illegal* användning av metallsökare samt bevisa uppsåt och lagföra brott, också i olika hög grad beroende på vilken lösning som väljs. Det finns en risk att plundringen av kulturarvet ökar genom modifiering av bestämmelserna. Risken är större med lösning 2.

Riksantikvarieämbetet anser att de föreslagna lösningarna tillgodoser behovet av den fria rörligheten för varor, men kan inte med säkerhet konstatera i vilken grad som förslagen tillgodoser det omvända förhållandet – det om de föreslagna modifierade bestämmelserna är tillräckliga för att bevara kulturarvet inom ramen för kraven på den fria rörligheten. För detta krävs en mer djupgående analys av nyckelfaktorerna.

Hotet mot kulturarvet i form av den illegala användningen av metallsökare kan mötas under förutsättning att mer resurser avsätts för myndigheternas samarbeten, kontroll och tillsyn. Arbetet med skyddet mot plundring och beivrandet av en illegal internationell handel kommer också att behöva utvecklas i samarbete med andra länder och aktörerna på den legala marknaden.

Hobbybruket av metallsökare

Den fria rörligheten av varor inom unionen är ett för gemenskapen allmänt intresse. Att använda metallsökare för hobbybruk är ett enskilt intresse, men också det huvudsakliga intresse som gör att marknaden kan växa. En betydande del av denna tillväxt utgörs av de som vill leta efter fornfynd på amatörbasis. En modifiering enligt lösning 2 leder till att den som är intresserad av att leta andra metallföremål än fornfynd i landskapet får större möjligheter att göra detta.

Användningen av metallsökare för att leta fornynd i Sverige

En betydande del av ökningen av marknaden genom modifieringen, och därmed ett av syftena med den fria rörligheten, utgörs sannolikt av de som vill leta fornynd med stöd av metallsökare i syfte att bevara kulturarvet. Modifiering enligt lösning 1 ger större möjlighet att leta fornynd på platser och områden som inte är skyddade, för den som har licens. Det är också möjligt för den som har licens att få tillstånd till att använda metallsökare för att leta och ta tillvara fornynd i fasta fornlämningar. Det är också som idag möjligt att arbeta tillsammans med den offentliga kulturmiljövården och forskningen och inom ramen för deras tillstånd, leta fornynd på eller invid kända fasta fornlämningar.

Konsekvenser för det allmänna och enskilda – åtgärder, kostnader och finansiering

Konsekvenserna av den föreslagna modifieringen är tydligast för statens administration, hanteringen av fynd, kontrollen av illegal användning av metallsökare samt arbetet med att förebygga, upptäcka och beivra brott. De ändrade reglerna innebär att Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer/Kungliga Myntkabinettet får fler ärenden än idag. Fler fornynd kommer att komma in till de regionala museerna eller motsvarande. Modifieringen medför inga större konsekvenser för Polisen och Tullen.

Konsekvenserna för enskilda är kostnader och tidsåtgång för att skaffa kompetens för metallsökarlicens eller söka tillstånd och de krav eller villkor relaterade till användningen som staten kan ställa genom bestämmelserna. Riksantikvarieämbetet har inte inom uppdragstiden kunnat utreda de fulla konsekvenserna för enskilda.

Administration och fyndhantering

Administrationen inom staten kan bli något mera omfattande genom modifieringen, främst för Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna.

En konsekvens av nya bestämmelser är statens uppgift att ta fram och införa ett nytt system för tillämpningen. För Riksantikvarieämbetet handlar det om att ta fram verkställighetsföreskrifter och vägledningar, hålla utbildningar, utveckla uppföljningsindikatorer och information samt eventuellt utveckla ett licensregister. Detta får lösas genom omprioriteringar. Uppgiften att ta fram och införa det nya systemet innebär också arbete i olika hög grad för de ovan angivna myndigheterna och organisationerna.

Den statliga administrationens kostnader för uppföljning och utvärdering kommer att öka. Riksantikvarieämbetet har i denna del övervägt frågan om att utforma och hålla nationellt licensregister, i syfte att vara tillsynsvägledande och tillsammans med Länsstyrelsen följa utvecklingen av den licensierade användningen. Utfärdade licenser skulle i så fall rapporteras till Riksantikvarieämbetet. Informationen i registret skulle finnas ständigt uppdaterad och tillgänglig för Länsstyrelsen, Polisen och Tullen.

För den löpande statliga administrationens del är ökningen relaterad till hur många metallsökarlicenser och tillstånd till användning som söks och hur många nya fynd som görs. Länsstyrelserna kommer att få ökade kostnader dels för handläggningen av ansökningar om metallsökarlicenser och tillstånd till metallsökar användning i eller vid fasta fornlämningar, dels att ta hand om de fyndanmälningar som kommer in till myndigheten. Riksantikvarieämbetet kan få fler ärenden om registrering och fyndfördelning.

Frågan om inlösen och hittelön har varit central för modifieringen av bestämmelserna. Om metallsökar användare ska få betalt av staten för sina fynd kommer de ekonomiska konsekvenserna för det allmänna bli avsevärda, i såväl utgifter som arbetsinsats. Tyngden i konsekvenserna kommer då, i normalfallet, inte ligga på själva inlösen- och hittelönskostnaderna utan på bl.a. handläggning, bestämning och värdering av fynden samt efterundersökningar av fyndplatser.

Ett exempel: en ökad användning av metallsökare leder till att 500 nya metallfynd av genomsnittlig karaktär och omfattning årligen behöver lösas in av staten. Detta skulle kunna komma att kosta staten ca 12 000 000 för administration, bestämningar och värderingar, ca 12 500 000 kr för efterundersökningar och ca 19 000 000 kr för inlösen och hittelön. Beräkningen av tid och kostnader baseras på det som idag krävs för att administrera ärenden och på en genomsnittlig summa (38 400 kr) för inlösen och hittelön per fynd sedan år 1997, exklusive extremen Spillingsskatten (2 091 672 kr). Kostnaderna för efterundersökningar är svåra att beräkna (här 25 000 kr per undersökning), men de utgör en betydande del av totalsumman.

Fyndhanteringen och konserveringen sker vanligtvis genom det museum dit fynden har fördelats, ofta ett länsmuseum i det län där fynden påträffats, alternativt Statens historiska museum. Själva konserveringsarbetet utförs oftast av uppdragsfinansierade institutioner, stiftelser eller privata företag. Som en fortsättning på räkneexemplet ovan skulle kostnaden sett över hela landet öka med ca 4 500 000 kr räknat i kostnader för arbete, material och lagring.

Riksantikvarieämbetet föreslår att användarna genom licensiering eller tillståndsförfarande avsäger sig rätten till inlösen och hittelön. Arbets- och kostnadssituationen för staten blir då en helt annan. Då handlar den statliga administrationen om att handlägga anmälningar av fynd, registrera fynd, besluta om fyndfördelning och betala för fyndhantering och konservering samt eventuellt förvaltning av register och system.

I de fall Länsstyrelsen ger tillstånd enligt 2 kap. 20 § kulturminneslagen till metallsökar användning i syfte att leta fornyfynd i fasta fornlämningar, kan också villkor ställas på att användarna har full finansiering för hantering och konservering av de fynd som hittas.

En effekt av ett ökat inflöde av fornyfynd innebär merarbete för museerna, men också effekten av att marknaden för företag, institutioner och museer som arbetar med fyndhantering och konservering skulle öka. Marknaden skulle också öka för dem som tillhandahåller utbildningar för licensieringen.

De ytterligare arbetsuppgifter som här kan bli fråga bör kunna rymmas inom nuvarande anslagsramar. Kostnader för fyndhantering och konservering täcks genom anslaget bidrag till kulturmiljövård.

Tillsyn – övervakning – kontroll

Som tidigare har påpekats så ställer en ökad användning också högre krav på ökad tillsyn och kontroll, framför allt på grund av att användningen av metallsökare kommer att bli en allt vanligare syn i landskapet. Det kommer att bli allt mindre angeläget att meddela myndigheterna att någon ser en metallsökar användare i markerna. Till detta kommer också att hoten blir allvarigare enligt vad som anförts ovan. Tillsynen borde således öka i samma utsträckning som möjligheterna till legal användning ökar och hoten mot kulturarvet blir allvarigare. För detta krävs att resurser fördelas för tillsyn, övervakning och kontroll över den illegala användningen, hos såväl länsstyrelsen som polisen. Hur stora resurser som åtgår för detta kräver mer utredning än vad som getts tid för här. Riksantikvarieämbetet och Brottsförebyggande rådet har i tidigare rapporteringar till regeringen lämnat förslag på hur kulturarvsbrott kan förebyggas, vilket utvecklas nedan.

Konsekvenser för att förebygga, upptäcka och beivra brott

Det har återkommande konstaterats att de kulturarvsbrott som sker i landet utgör både ett nationellt och ett internationellt problem som kräver att Sverige vidtar åtgärder och insatser på nationell nivå.

Det grundläggande skyddet för kulturarvet ligger i vars och ens kunskap, förståelse, attityder och delaktighet. Ökad kunskap om, och stärkt engagemang för kulturarvet och dess betydelse påverkar attityderna och skapar acceptans för skydd och minskar hoten mot kulturarvet, här särskilt plundring av kulturmiljöer med hjälp av metallsökare.

Behovet av att bekämpa brott mot kulturarvet kan liksom behoven av annat brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete delas upp i ett antal byggstenar. De handlar om behoven av att

- förebygga brott
- upptäcka brott
- utreda och lagföra brott
- återföra föremål och reparera skador.

Det finns tydliga behov av att i högre grad förebygga brott och upptäcka brott så tidigt som möjligt och att avdela resurser och kompetens för att utreda dem. För att stävja brottsligheten behöver myndigheternas trovärdighet öka, vilket sker om fler brott beivras.

En ökad *legal* användning av metallsökare ställer också högre krav på ökad kontroll och tillsyn över den *illegala* användningen. För att möta hoten krävs att resurser tillförs eller omfördelas för preventivt arbete, tillsyn, övervakning och kontroll, hos såväl Länsstyrelsen som Brottsförebyggande Rådet, rättsväsendet, Polisen och Tullen. Hur mycket mer resurser som behövs för en sådan utveckling kräver mer utredning i samverkan mellan berörda myndigheter än vad som getts tid för inom ramen för detta uppdrag.

Riksantikvarieämbetet och Brottsförebyggande Rådet har i tidigare rapporter och rapporteringar till regeringen (2008a och b respektive 2006 och 2007) föreslagit åtgärder till hur kulturarvsbrott kan förebyggas. Här har det lyfts fram att

- det är i de allra flesta fall mer effektivt att förebygga att brott begås än att utreda brott som redan begåtts. Här framhålls information, kommunikation, utbildning och samarbeten mellan intressenterna

- det finns stora behov hos tillsyns- och brottsbekämpande myndigheter av att förenkla rutiner och riktlinjer, stärka samarbeten och förbättra övervakningen av kulturmiljön för att hindra att kulturarvsbrott begås
- Polisens utredning av kulturarvsbrott behöver effektiviseras
- samarbetet mellan Polis, åklagare, allmänhet och de som handlar med fornyfynd och antikviteter behöver utvecklas
- straffskalorna bör ses över

Hur åtgärderna skulle kunna administreras och finansieras framgår också av tidigare rapporter, särskilt *Brott mot kulturarvet* (Riksantikvarieämbetet 2008 b).

Ansvar för fortsatt utveckling och ett ökat användande

De modifierade bestämmelserna ger möjligheter till ökad användning av metallsökare. Intresset för att använda metallsökare i syfte att leta och ta tillvara fornyfynd kan ge positiva effekter för bevarandet, användningen och utvecklingen av kulturarvet. Användningen kan öka på flera ordnade sätt. Här märks särskilt samarbeten mellan metallsökar användare och den offentliga kulturmiljövården och forskningen. Sådana samarbeten är under utveckling, också i andra delar av Europa. Hembygdsrörelsen och folkbildningen kan vara aktörer i dessa sammanhang. Ansvaret för att dessa samarbeten blir till och ger förväntade effekter för kulturarvet och metallsökar användningen ligger på allmänna och enskilda intressenter. Statens ansvar är i första hand att ordna styrmedel, system, initiera och bidra till bevarande- och utvecklingsprojekt samt följa upp och utvärdera utvecklingen.

Det ligger utanför detta uppdrag att utreda och föreslå samarbeten mellan metallsökar användare och professionella arkeologer inom ramen för arkeologiska undersökningar enligt 2 kap. 11-14 §§ kulturminneslagen. Även sådana samarbeten är en möjlighet till ökad användning av metallsökare.

Källor

Brottsförebyggande Rådet 2006. *Cultural Heritage Crime – the Nordic Dimension*. Report 2006:2.

Brottsförebyggande Rådet 2007. *Brott under ytan*. Rapport 2007:5. En undersökning om fornminnesbrott. En BRÅ-rapport i samarbete med Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen på Gotland.

Riksantikvarieämbetet 2007a. *Bara naturlig försurning*. Riksantikvarieämbetets kulturmiljöövervakning. Program för övervakning – en fallstudie över försurningens inverkan på fornlämningar. Författare Anders G. Nord, Kate Tronner och Inga Ullén. Rapport från Riksantikvarieämbetet 2007:13.

Riksantikvarieämbetet 2007b. *Hur mår kulturmiljön?* Riksantikvarieämbetets kulturmiljöbokslut 2007.

Riksantikvarieämbetet 2008 a. *Kulturarvsbrott*. Författare Lars Korsell och Linda Källman. Riksantikvarieämbetet, Brottsförebyggande Rådet och Statens Kulturråd.

Riksantikvarieämbetet 2008 b. *Brott mot kulturarvet – förebygga, upptäcka och beivra*. Redovisning av regeringsuppdrag. RAÄ dnr 301-949-2008.

Riksantikvarieämbetet 2011. *Metallsökare*. Förslag till ny reglering om användning av metallsökare i lagen (1988:950) om kulturminnen mm. Återrapportering av regeringsuppdrag Ku2011/148/KA. Rapport från Riksantikvarieämbetet

Bilaga 1 – Referat hearing om metallsökar användning

Referatet återger hearingen som Riksantikvarieämbetet har uppfattat den.

Mötesdatum: 24 februari 2011

Mötestid: kl 10:00-14:00

Mötesplats: Stora Sessionssalen, Riksantikvarieämbetet

Närvarande: Se deltagarlista

Minnesanteckningar

Håkan Svensson, arkeolog

Förespråkar en liberalisering av lagstiftningen enligt dansk modell, d.v.s. att detektering endast ska vara tillåten på överplöjda fornlämningar. Cirka 90 – 100 % av alla fornfynd från dessa fornlämningar ligger i de omrörda ploglagren och det saknas idag arkeologiska resurser för att ta om hand alla dessa fornfynd som sakta bryts ner av plogar/betes- och potatismaskiner.

Håkan föreslår därför att den svenska lagstiftningen ändras i enlighet med den danska, att en licensiering införs och att man ska uppmuntra sökandet efter fornfynd i de omrörda ploglagren.

Konsekvenserna av en sådan lagändring skulle leda till att fornfynd räddas från nerbrytning och förstörelse, nytt forskningsmaterial tas fram och ett ökat engagemang hos allmänheten. Dock kommer visa administrativa problem att tillkomma.

Enligt Håkan utgör amatördetektörerna en heterogen grupp människor, men som alla delar samma intresse för historien

Tobias Bondesson, amatördetektör

Tobias är medlem i en detektorförening och han åker regelbundet till Danmark för att detektera. Totalt detekterar han ca 400 tim/år. Anledningen till att Tobias detekterar är intresset för historia, upptäckarglädje och en möjlighet att träffa likasinnade. För honom är det en självklarhet att rapportera alla fynd och att med hjälp av GPS mäta in alla fyndplatser.

Tobias föreslår att detektering ska vara tillåten på överplöjda fornlämningar, ser gärna att krav ställs på licensiering och att fler föremål borde vara anmälningspliktiga. Dessutom bör det bara finnas en "kontaktpunkt" mellan detektorer och myndighet, inte som nu antingen länsstyrelse, länsmuseum eller RAÄ.

Enligt Tobias är amatördetektering en manlig hobby; det går 1 kvinna på 20 män. Bland detektorerna finns en social kontroll som motverkar eventuell plundring.

Martin Rundkvist, arkeolog och forskare

Martin har egna erfarenheter av att söka efter fornfynd på överplöjda fornlämningar och menar att dessa fornfynd har ett högt informationsvärde. De fornfynd som påträffas är oftast inte av ädelmetall utan av material som bryts ner snabbt. Åkern är en skadlig miljö och det brådskar att ta omhand fornfynden i den plöjda marken.

Martin förespråkar en lagändring av främst tre skäl;

1. Vetenskapliga skäl. Ökad kunskap om framförallt järnålder. Genom att utnyttja gratis metallsökarkompetens kan forskningen få mer data utan kostnader.
2. Kulturarvets bevarande. Det går inte att förbjuda sökning efter arkeologiska föremål.
3. Delaktighet. Medborgarna "äger" kulturarvet och detta är ett sätt att få medborgarna delaktiga.

Martin kan tänka sig ett licensförfarande och ett system med inlösen/hembud liknande det vi har idag. Platser med många ädelmetallfynd måste särbehandlas, dvs. ingen metalldetektering bör vara tillåten på dessa platser. Information om dessa skattfyndplatser bör göras tillgänglig och platserna bör få fornlämningsstatus. Martin anser att en förändring av lagen som skulle innebära att det är förbjudet att leta fornfynd är absurd p.g.a. uppsåtsfrågan.

Enligt Martin utförs plundring av en mycket liten minoritet. Fyndplatser där det finns fornfynd som man kan tjäna pengar på är få. Idag behandlas amatördetekterare som skurkar, men med en förändrad lagstiftning skulle de kunna göra en samhällstjänst!

Svante Tibell, försäljare av metallsökare och amatördetektor.

Svante är en av de som ligger bakom anmälan till EU-kommissionen. Enligt Svante är det gruppen amatördetektorer som, med en liberalisering av lagen, skulle öka och därmed vara attraktiv för en säljare av metallsökare.

Svante har försökt att uppskatta den nuvarande marknaden och vilken ökning som en förändrad lagstiftning skulle kunna innebära. Den idag största återförsäljaren i Sverige, Guldström, säljer cirka 150-160 stycken detektorer till hobbyletare per år. Därtill kommer försäljning över internet så uppskattningsvis säljs ca 200 metallsökare per år till sk. hobbyletare.

För att beräkna en marknadsökning efter en liberalisering av lagen använder Svante försäljningssiffrorna för företaget Wakebo som var verksamma före införandet av det generella förbudet. Under åren 1980-1991 såldes ca. 10 000 apparater för hobbybruk (dvs. ca 2000-2500 /år) till ett uppskattat värde om 9-10 miljoner kronor i dagens penningvärde. Idag är priset för en metallsökare högre, ca 7 000 kr, och med en försäljning motsvarande den före det generella förbudet, 2000–2500 st., skulle årsomsättningen ligga på ca. 16–17 miljoner kr. Efter införandet av det generella förbudet 1991 sjönk försäljningen markant. Om Sverige skulle införa en lag motsvarande den danska skulle det kunna finnas ca 8 500 användare i framtiden och 2000–2500 metallsökare skulle kunna säljas per år, motsvarande ett marknadsvärde av ca 14-15 miljoner kr.

Svante anser att det finns såväl enskilda som samhälliga behov av att använda metallsökare. Den enskildes behov grundar sig på intresse för arkeologi och historia, naturupplevelser, social samvaro, spänning, geologiskt intresse och mineraljakt. Ur ett samhällsperspektiv kan användandet av metallsökare rädda vårt kulturarv, ge ny data till forskningen, förhindra plundring och upptäcka nya mineralfyndigheter. Därför bör lagen ändras så att amatörer får leta efter fornfynd på överplöjda fornlämningar, på samma sätt som i Danmark. Amatörerna bör få någon form av utbildning som del av en licensiering. Ansvaret för licensiering skulle kunna ligga på föreningar som på så sätt skulle kunna bli en länk mellan de professionella arkeologerna och amatördetektorerna. Använd amatörer som en resurs! Plundringen skulle kunna förhindras genom att amatörerna hinner före, jfr. med England där plundring har minskat. Amatörerna skulle också kunna lokalisera ej kända arkeologiska lokaler.

Jonas Paulsson, arkeolog

Ploglagrens föremål har en vetenskaplig potential och kompletterar bilden som de underliggande anläggningarna ger, men det är viktigt att detekteringen görs systematiskt och av arkeologiskt utbildade personer som har en god föremålskunskap.

De hot som Jonas ser är både plundring, kemisk och mekanisk nedbrytning (dock inget akut hot, det finns skillnader i olika jordar samt det faktum att en trasig spännbuckla har lika stort informationsvärde som en hel) och uppdragsarkeologin.

Plundringen är mycket svår att upptäcka, sällan tydliga gropar utan det är frånvaro av fynd, dvs. helt fyndtomma områden, som kan utgöra det enda spåret efter plundring. Uppskattningsvis tar det ca 10 år att tömma ett fyndrikt ploglager, d.v.s. plundringen har troligen pågått under en lång tid.

En liberalisering av lagen kommer enligt Jonas innebära att plundringen ökar, att den informationsverksamhet som bedrivits hittills blir spolerad och att en hobbyverksamhet utvecklas på idag okända fornlämningar. Jonas anser istället att kompetensen i användningen av metallsökare bör öka hos de professionella arkeologerna, att ge amatördetektörerna större möjligheter till avsökning är att börja i fel ände! Detta utesluter inte att de professionella arkeologerna kan ta amatördetektörernas kompetens och intresse till vara i vissa sammanhang, i synnerhet i samband med forskningsundersökningar. Plundringen och inte den mekaniska/kemiska nedbrytningen är det stora hotet !

Kenneth Jonsson, professor i numismatik

Ett professionellt agerande i själva fältsituationen är en förutsättning för kunskap, d.v.s. att varje mynts läge registreras och att man besitter kunskap om hur mynt kan se ut då de påträffas i jorden då de ofta bara ser ut som en metallbit. Det finns inga "säkra områden", d.v.s. som saknar fornlämningar.

Mynt är ett internationellt samlarobjekt som ofta säljs på mässor och då många gånger med påhittad proveniens. De småmynt dyker upp på marknaden är oftast enligt Kenneth detektorfynd. Plundring på Gotland har förekommit under flera år, åtminstone sedan 2003. En liberalisering av lagstiftningen skulle innebära fler myntfynd, men som saknar kontext. Ingen kan idag bedöma hur mycket som plundras och plundringen lär inte bli mindre om man tillåter fler amatörer att söka. De summor som idag betalas ut i inlösen kommer inte att räcka som "belöning" för de som hittar föremål och därmed finns inte heller något incitament för att de kommer att lämna in det de hittar.

Andreas Hennius, arkeolog vid Upplandsmuseet

Andreas ser två grupper av metalldetektörer; samlare och de som medvetet letar efter fornynd. Omfattningen av plundringen är större än vi tror. BRÅ-rapporten redovisar endast 12 kända brott, baserat på en enkät till länsstyrelserna. Men ytterligare brott kan hittas genom medierna och polisanmälningarna. Och mörkertalet är stort. Få av de anmälningarna som görs till länsstyrelse och polis leder till åtal.

Efter en plundring återstår endast fragment av fornfynd och svårtydda fornlämningar. Flertalet fynd återfinns på marknaden utan proveniens.

Tillgången till metallsökare är en del av problemet med plundring – ju fler detektorer som finns i omlopp desto fler fornfynd i omlopp på marknaden. Det är ingen mänsklig rättighet att få söka med metallsökare.

Peter Vang Petersen, arkeolog på Nationalmuseet, Danmark

I Danmark lagstiftade man om metallsökare på 80-talet och då var omfattningen av hobbyletning så liten att man kunde ha ignorerat den. Men från myndighetshåll hade man redan då en inkluderande attityd till amatördetektorerna, en attityd som dock inte delades av museerna.

I Danmark är uppodlingen mycket större än i Sverige, det är åkrar överallt och dessa innehåller mängder med boplatser. Det finns boplatser med eller utan skattfynd, utan skattfynd till dess att skatten har hittats. Under de senaste 30–40 åren har boplatserna i åkermark plöjts sönder och fynden har hamnat i ploglagret. Peter tror att fynd kommer att vara försvunna om 100 år p.g.a. nedbrytningen. 99,9 % av fornfynden hittas i ploglagret. På dessa överplöjda boplatser är det tillåtet att använda metallsökare i och med att de inte betraktas som skyddade monument, d.v.s. ovan jord synliga lämningar.

De fornfynd som klassas som danefae tillhör staten och ska lämnas in till Nationalmuseet. Ersättnings storlek fastställs av Nationalmuseet. Nationalmuseet försöker hålla nere antalet fynd och löser därför generellt sett in bara ett av tio inlämnade, övriga går tillbaka till upphittaren.

Den danefae som betalas ut ska delas mellan markägaren och upphittaren. Merparten av det som betalas ut i danefae är metalldetektorfynd, år 2008 från ca 120 platser. Kostnader för danefae uppgår till cirka 1 miljon danska kronor per år. Tillkommer kostnader för konservering. Men enligt Peter är det väl använda pengar. Bilden av järnåldern i Danmark har helt förändrats från 1980 till 1990 tack vare metalldetektorfynden.

Amatördetektorerna samarbetar ofta med de lokala museerna. Peter anser att det är viktigt att låta folk få drömma om att hitta en skatt. Någon plundring känner han inte till även om misstankar har funnits. Peter tror det är svårt för myndigheterna har helt förhindra plundring, men det ska inte vara lönsamt att gå till en handlare med sina fynd. Om man inte rapporterar in sina fynd till museerna kan Nationalmuseet beslagta dem.

Bilaga 2 – Referat internationell workshop om metallsökare

Referatet återger workshopen som Riksantikvarieämbetet har uppfattat den.

Mötesdatum: 11 mars 2011

Mötestid: kl 10:00-16:00

Mötesplats: Lilla Sessionssalen, Riksantikvarieämbetet

Närvarande: Se deltagarlista

Belgien

Yann Hollevoet, Department of Town and Country Planning, Section Cultural Housing Policy and Immovable Heritage.

Lagstiftning: De sex regionerna i Belgien har egna kulturminneslagar och Yann redogjorde för lagstiftningen i Flandern

Förbud gäller mot att använda metallsökare för att leta efter fornfynd eller fornlämningar. Tillstånd att använda metallsökare ges endast till pågående arkeologiska undersökningar. Markägaren "äger" fornfynden på sin mark och har rätt till hälften av eventuell inlösen, andra hälften går till upphittare.

Erfarenheter: Antalet amatördetektorer har ökat från ca 2000 personer år 2003 till mellan 4000-5000 personer år 2011. Färre än 1% (30 personer) rapporterar in vilka föremål de hittar. Det finns ett antal amatörföreningar som letar fornfynd och det finns en social acceptans för att använda metallsökare, m.a.o. anser många att det är ok att bryta mot lagen. Från myndighetshåll har man stort problem med att bevisa att amatörerna är ute för att leta efter fornfynd, vilket gör att endast i tre fall har man kunna driva frågan vidare till domstol. Intresset för första och andra världskriget har lett till plundring av speciellt områdena som utgjorde frontavsnitt under första världskriget. Detta trots att föremål från första världskriget är att betrakta som fornfynd.

England

Pete Wilson, English Heritage

Lagstiftning: Metallsökare får användas förutsatt att markägaren ger sitt tillstånd, dock inte på skyddade monument eller utpekade platser. Staten och kungahuset har stora markegendomar och lämnar aldrig tillstånd till användning av metallsökare. Alla fynd tillhör markägaren förutom de som enligt Treasure Act är fornfynd.

Erfarenheter: Det finns cirka 10 000 aktiva amatördetektorer i landet. Åren 1988-1995 anmälde 2/3 av de verksamma arkeologiska undersökarna att pågående arkeologiska undersökningar utsattes för plundring nattetid (night hawking). Dessutom utsattes ca 188 skyddade monument för plundring. En uppföljning av läget i östra och centrala England visade på omfattande plundring av såväl skyddade monument, fyndplatser och romerska lämningar.

Anmälningarna är få delvis p.g.a. att dessa brott har låg prioritet hos polisen. Straffsattserna är dessutom låga och vanligtvis beslagtogs inte metallsökarapparaterna. Från myndighetshåll har man försökt kanalisera intresset för att använda metallsökare genom att informera allmänheten om att det är tillåtet att söka efter fornfynd i omrörda ploglager. Fokus för flertalet detektorer är dock att tjäna pengar och den inlösen som betalas ut är för låg för att motverka plundring och att fornfynd säljs på den illegala marknaden.

År 1997 inrättades *Portable Antiquities Scheme (PAS)*, en databas dit vem som helst kan rapportera in sina fynd. Närmare 700 000 föremål har hittills rapporterats in. Om man hittar fornfynd så ska de rapporteras in inom fyra dagar, men i och med att rapporteringen bygger på frivillighet är efterlevnaden svår att kontrollera. Man har en överenskommelse med eBay om att föremål som inte rapporterats in till PAS inte får läggas ut.

Tjeckien

Jan Marik, Institute of Archaeology of the Academy of Sciences

Lagstiftning: Lagen nämner inte metallsökare. Fornfynden ägs av staten och lagen omnämner områden med fornfynd utan att definiera vad som avses. I samband med användandet av metallsökare har man dock gjort tolkningen att hela Tjeckien kan ses som ett område med fornfynd. Av detta följer att det endast är arkeologiska institutioner/företag som kan söka efter fornfynd. Enskilda personer kan söka tillstånd men det ställs höga krav

på kunskap/kompetens. Det är dock tillåtet att söka efter borttappade föremål och att använda metallsökare för militär- eller annan yrkesverksamhet. Inlösen utgår motsvarande 10% av metallvärdet, dock ej för fornynd som hittats med metallsökare. Det är tillåtet att sälja/köpa fornynd som är påträffade före år 1956.

Ny lag kommer att arbetas fram under 2011 med en tydligare reglering av användandet av metallsökare. Eventuellt kommer man att införa ett licensieringssystem, högre belopp för inlösen och att amatörer bara får använda metallsökare tillsammans med professionella arkeologer.

Erfarenheter: Det finns ungefär 20 000 amatördetektorer och uppskattningsvis tas mellan 80 000-100 000 fornynd upp per år varav bara en bråkdel lämnas in till museer. Det finns stora problem med plundring och försäljning på den illegala marknaden. Problem finns också med att bevisa att fornynden tagits upp illegalt, d.v.s. efter år 1956.

Tyskland, speciellt Baden-Württemberg

Jonathan Scheschkewitz, Landesamt für Denkmalpflege im Regierungspräsidium Stuttgart

Lagstiftning: Varje delstat i Tyskland har sin egen kulturminneslag och det finns ingen gemensam syn på användandet av metallsökare, däremot på den illegala handeln med föremål. Flertalet delstater har någon typ av förbud mot att leta efter fornynd utan tillstånd och flertalet ställer krav på att alla nypåträffade fornynd och fornlämningar ska rapporteras in till ansvariga myndigheter. Även synen på vad som är att betrakta som fornynd är olika i de olika delstaterna, vilket påverkar markägarens rättighet till fornynden och eventuell inlösen.

Lagen i Baden-Württemberg är en av de hårdare och privatpersoner kan inte få tillstånd för att leta fornynd. Dessutom finns ett licensieringssystem för amatördetektorer.

Erfarenheter: Delstaterna har i olika grad problem med plundring. Om inte proveniens för fornynd som påträffas hos en person kan bevisas tillhör föremålen "plundrarna". Ett samarbete med eBay om att fornynd utan proveniens inte får säljas har lett till att antalet fornynd till försäljning sjunkit från 1000 till 400 st.

Estland

Ants Kraut, National Heritage Board

Lagstiftning: Ny lag antogs i feb 2011. Föremål av kulturellt värde (inkl. fornfynd) tillhör staten. Förbud mot att använda metallsökare (searching device) för att leta fornfynd om man inte har licens. Förbud mot att använda metallsökare på och invid fornlämningar. Licens utfärdas av National Heritage Board (NHB) och är giltig i ett år. Krav på årlig rapportering av de föremål/fornfynd som den licensierade funnit. Licens kan sökas av person över 18 år som genomgått utbildning i föremålskunskap och hanteringen av fornfynd. Inlösen utgår och värderingen görs av NHB.

Erfarenheter: I Estland finns många myntskatter från 900-1100-tal (påminner om Gotland). NHB har kunnat identifiera två olika grupper av plundrare, dels amatörer som vill samla "antikviteter" framför allt föremål från andra världskriget främst på badstränder, dels s.k. professionella som söker fornfynd att sälja. Trots den nya lagen anser NHB att det finns ett behov av att ytterligare kontrollera användandet. Vidare ser man problem med att kunna bevisa att fyndplatser och fornlämningar har plundrats.

Ungern

Gábor Lassányi, Budapest History Museum

Lagstiftning: Tillstånd krävs för att använda metallsökare för att söka efter fornfynd/föremål som är äldre år 1711. Dessa fornfynd tillhör staten och ska rapporteras in. Inlösen, motsvarande metallvärdet, utgår till större samlingar fornfynd.

Erfarenheter: tre grupper av amatördetektörer; de som är kunniga och arkeologiskt intresserade, de som inte har någon arkeologisk kunskap men som inte har för avsikt att sälja fornfynd och de som uteslutande arbetar för försäljning på den illegala marknaden. Stora problem med plundring. Man har i förebyggande syfte startat projekt där amatörer tillsammans med arkeologer sökt av intensivt plundrade, främst överplöjda fornlämningar.

Frankrike

Bernard Randoin, Ministère de la Culture et de la Communication, Direction générale des patrimoines, Sous-direction de l'archéologie

Lagstiftning: Förbud mot att utan tillstånd använda metallsökare för att leta fornyfynd eller fornlämningar. Tillstånden utfärdas av de regionala myndigheterna och reglerar syftet med sökningen och vilka områden som avses. Alla metallsökare som säljs i Frankrike ska vara försedda med en information om lagstiftningen.

Erfarenheter: flera olika typer av amatördetektorer; arkeologiskt och historiskt intresserade amatörer som anlitas av professionella arkeologer, samlare som anser att lagstiftningen är ett intrång i den personaliga friheten och slutligen "professionella" plundrare. De två sista grupperna beräknas vara ca 10 000 personer. Antalet plundrade fornlämningar har ökat dramatiskt de sista 5-10 åren och plundrarna använder sig i huvudsak av metallsökare då dessa har sjunkit i priser. Plundrarna är speciellt intresserade av föremål från första och andra världskriget. Detta har i sin tur lett till att det skapats en marknad för detektorfynd. Säljare av metallsökare försöker förmedla bilden av att detekterandet är något bra och hälsosamt (man kommer ut i naturen) och att man gör en god gärning genom att man rensar naturen från skräp. Utifrån detta perspektiv närmar man sig myndigheterna och kräver en mer liberal lagstiftning.

Diskussion

Diskussionen hade inriktningen på konsekvenser av förändringar av den svenska lagstiftningen, också på den internationella arenan. Det konstaterades att förändringen sker inom en känd hotbild och i förhållande till några kända trender. Hotbilden och trenderna kan sammanfattas i följande punkter:

- den internationella brottsligheten har flera dimensioner, varav handel med fornyfynd är en,
- den internationella marknaden för handel med fornyfynd utvecklas fortsatt beroende på ett allt större utbud och ökat intresse. Delar av tillflödet av varor bottnar i illegal verksamhet,
- kanalerna för att få avsättning för fynden utvecklas alltmer, framför allt via Internet,
- risken för upptäckt och lagföring när det gäller handel med fornyfynd är liten,
- vinsterna är relativt stora jämfört med annan illegal handel och med risken för upptäckt,

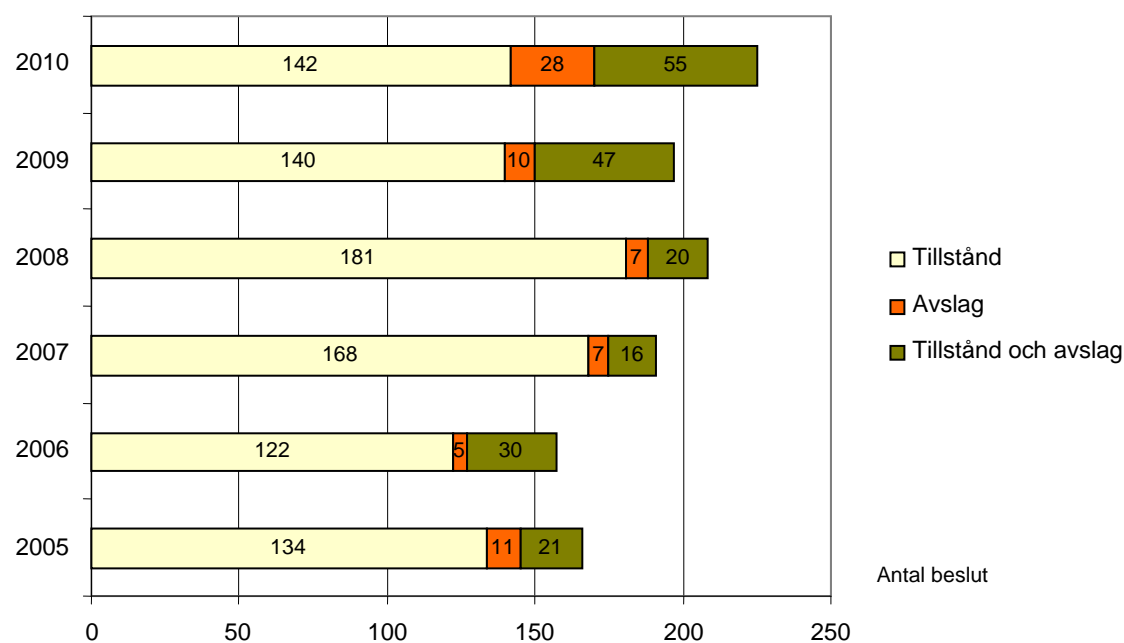
- det är allt lättare och billigare att inhandla en metallsökare, inte minst genom näthandel,
- metallsökartekniken utvecklas ständigt. Det är allt lättare att söka efter olika sorters metall och därmed efter olika typer av fornsaker,
- sökandet efter fornynd marknadsförs som en spännande och lönsam hobby i flera länder, t.o.m. genom särskilda tidskrifter upprättade av marknaden, även om metallsökar användningen för detta ändamål är olaglig i det aktuella landet (Randoïn muntligen 2011), Exempel på tidskrifter är de franska *le Fouilleur* och *Monnaies & DETECTIONS*,
- kunskapsnivåerna i samhället ökar i allmänhet och förutsättningarna för att skaffa särskilda kunskaper i historia, arkeologi och att kunna läsa landskap är goda. Med ökad kunskap ökar också färdigheten i att lokalisera var fornynd finns,
- flera europeiska länder är i färd med att skärpa lagstiftningen eller tillämpningen av befintlig lagstiftning,
- samarbeten mellan de handlare av föremål som tillhandahåller söktjänster på Internet (ex.vis eBay) och det offentliga kulturarvsarbetet ökar,
- samarbeten mellan det offentliga kulturarvsarbetet och seriösa, historieintresserade metallsökar användare ökar,
- seriösa metallsökar användare och andra historieintresserade tar allt större ansvar för bevarandet av kulturarvet.

Ett råd som gavs var att Sverige i den aktuella förändringsprocessen ska argumentera för att det inte är den fria rörligheten av varor som är det viktiga i denna fråga utan bevarandet av det arkeologiska kulturarvet, som inte är bara svenskt utan europeiskt.

Bilaga 3 – Statistik

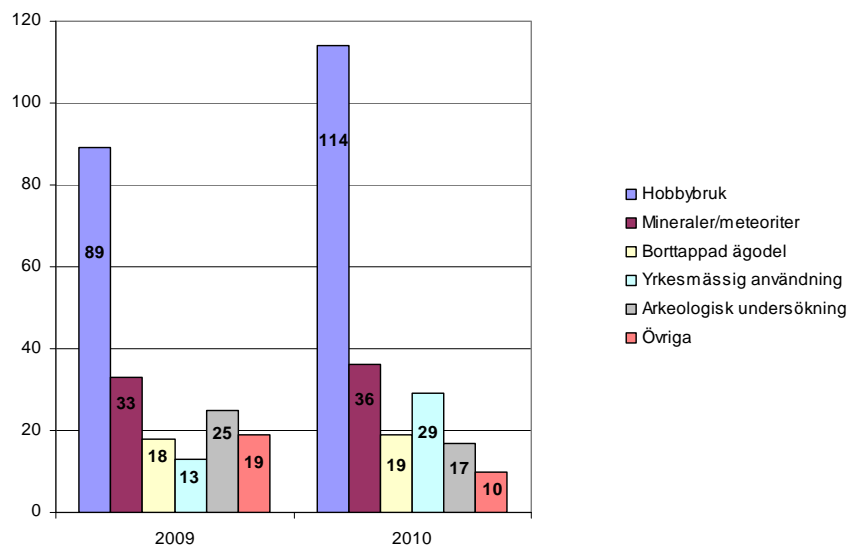
länsstyrelsebeslut om metallsökaranvändning

Diagram 1. Beslut om användning av metallsökare 2005-2010

Diagrammet visar att det totala antalet beslut hos länsstyrelserna på ansökningar att använda metallsökare ökat något över åren. Under 2010 har antalet avslag ökat jämfört med tidigare år. 2010 fick 28 ansökningar, 12 procent, avslag jämfört med åren 2005–2009 då andelen avslag låg mellan tre och sju procent. Både tillstånd och avslag kan ges i samma beslut när man ansökt om tillstånd i flera områden. Antalet beslut som inneburit både tillstånd och avslag har ökat under 2009 och 2010. De åren fick 24 respektive 25 procent av ansökningarna beslut som innebar både tillstånd och avslag, efter att antalet mellan 2005 och 2008 legat något lägre, mellan 8 till 19 procent. En ökad benägenhet till beslut om avslag kan alltså ses i statistiken.

Diagram 2. Beslut om metallsökare 2009–2010 fördelade på typ av angivet ändamål.

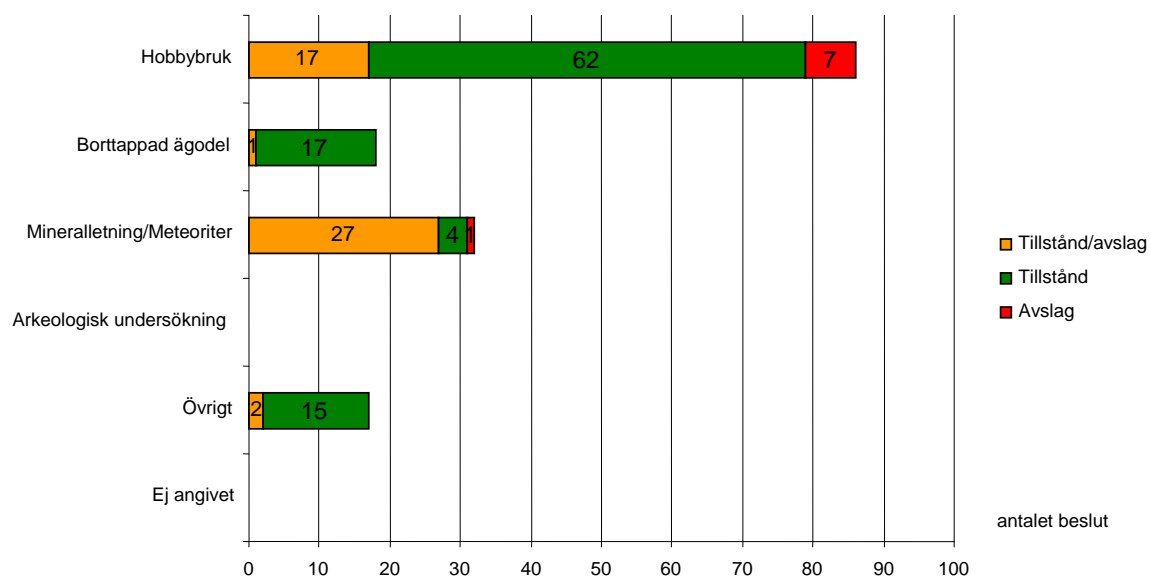

Diagrammet visar att antalet tillståndsansökningar för hobbybruk har ökat under 2010 jämfört med 2009. Samtliga som sökt för hobbybruk har varit privatpersoner och man har i allmänhet sökt för att gå på badstränder, campingplatser och festplatser samt, mera sällan, i tomtmark och skogsmark. Andelen som sökt tillstånd för sökning efter mineraler/meteoriter har legat relativt konstant under de senaste åren. Det ändamålet dominerar i norra Sverige, särskilt i Norrbottens län.

Med "Yrkesmässig användning" avses ansökningar från företag, myndigheter, kommuner, Svenska kyrkan m.fl. som haft för avsikt att söka cisterner, ledningar och kablar i samband med marksaneringar eller söka gränsmarkeringar, ammunition och taggtråd inom militära områden, markeringar för gravar på kyrkogårdar etc. Ökningen 2010 av ansökningar för yrkesmässig användning beror till stor del på ansökningar från ett och samma företag som ansökt för marksaneringar i flera län.

Ändamålet "Övriga" avser letande efter metallskrot, taggtråd på betesmarker, pilspetsar vid skjutbanor och spikar i trädstammar samt, mer udda, att leta efter sändare som rovfåglar tappat m.m.

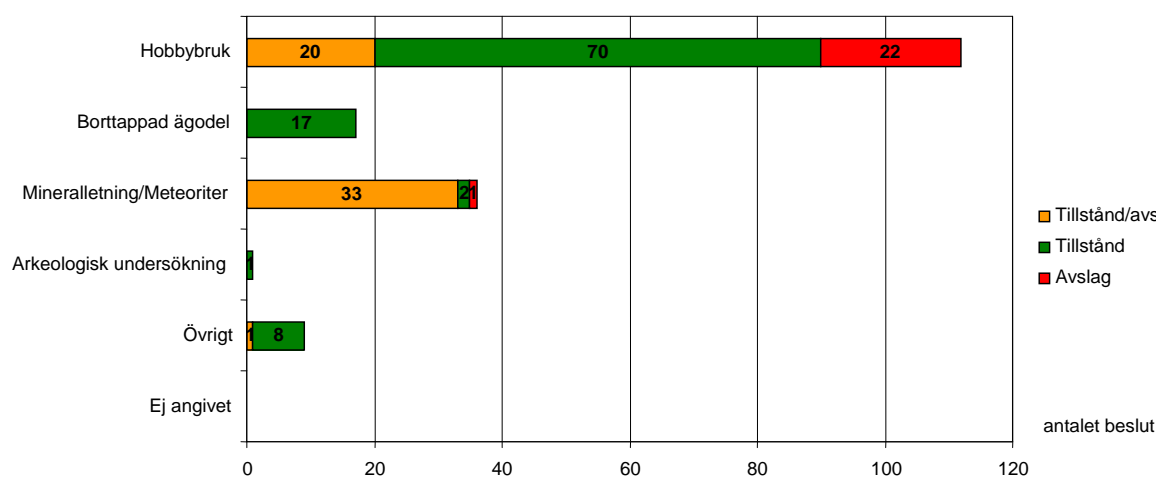
Diagram 3. Privatpersoners ansökningar för användandet av metallsökare 2009

Under 2009 sökte 153 privatpersoner tillstånd för metallsökning. Endast åtta av dessa fick helt avslag. I samtliga fall utom ett fick man avslag på grund av förekomst av fornlämningar inom det tänkta sökområdet. I ett fall fick sökanden avslag då man inte hade avgränsat området vari sökning skulle ske.

Av de som fick både tillstånd och avslag på sin ansökan uppgavs skälen till avslagen vara att det fanns fornlämningar i eller i närheten av det angivna området.

Diagram 4. Privatpersoners ansökningar om att använda metallsökare 2010

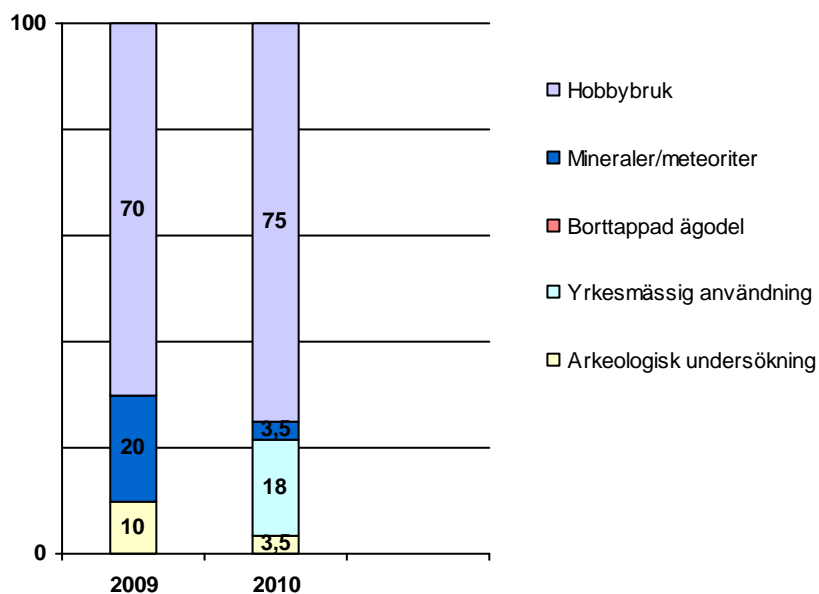

År 2010 sökte 178 privatpersoner tillstånd för metallsökare, 22 av dessa fick avslag. Motiveringar till avslagen var förekomst av fornlämningar eller risk för att tidigare ej kända fornlämningar kunde finnas. I åtta fall motiverades beslutet med att hobbybruk inte var skäl nog att ge tillstånd, bl.a. med hänvisning till ordalydelsen i förarbetena till KML (prop. 1990/91:123).

Av de som fick både tillstånd och avslag på sin ansökan uppgav länsstyrelserna att skäl för avslagen var fornlämningsförekomst i eller i närheten av sökt område. I ett fall var motiveringen att det fanns kulturhistoriska lämningar inom området och i ett annat fall att ansökan berörde ett område med bostadsfastigheter. Även riksintresseområde angavs som skäl för avslag i ett fall.

Andelen avslag på privatpersoners ansökningar för hobbybruk har ökat mellan 2009 och 2010. 2009 fick cirka 10 procent avslag medan andelen avslag under 2010 var 19 procent.

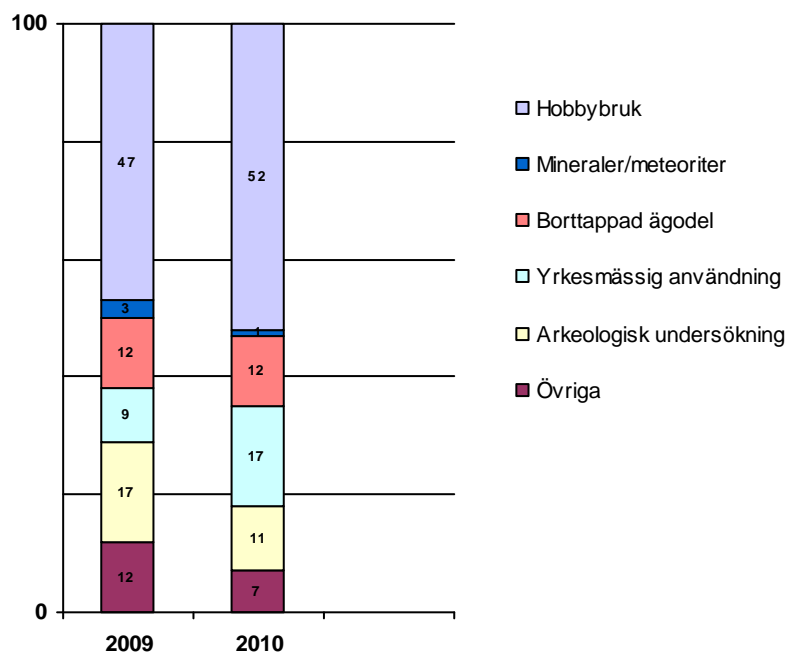
Diagram 5. Beslut om avslag på ansökan om metallsökare 2009-2010 procentuellt fördelade på typ av angivet ändamål.

Diagrammet visar hur länsstyrelsernas avslag på tillståndsansökningarna fördelar sig på de olika ändamålen. Övervägande delen avslag gavs alltså ansökningarna för hobbybruk, 70 respektive 75 procent. Inga avslag alls har givits för ändamålet Borttappad ägodel.

18 procent fick 2010 avslag på ansökan för yrkesmässig användning, i faktiska siffror motsvarar det fem beslut om avslag. Detta är ett och samma företag som har sökt tillstånd för metallsökaranvändning i samband med marksaneringar och vars ansökningar har omfattat hela län. Avslagen har motiverats med att länen är rika på fornlämningar och att ansökningarna inte har varit tidsbestämda. De län som gett företaget tillstånd har i flera fall som villkor angivit att sökningarna inte får göras på eller i närheten av fast fornlämning.

Diagram 6. Beslut om tillstånd på ansökan om metallsökare 2009- 2010 procentuellt fördelade på typ av angivet ändamål.

Även när det gäller givna tillstånd till ansökan för metallsökare återfinns den största andelen för ändamålet Hobbybruk.

Diagram 7. Andelen män respektive kvinnor som sökt tillstånd för hobbybruk av metallsökare 2009-2010

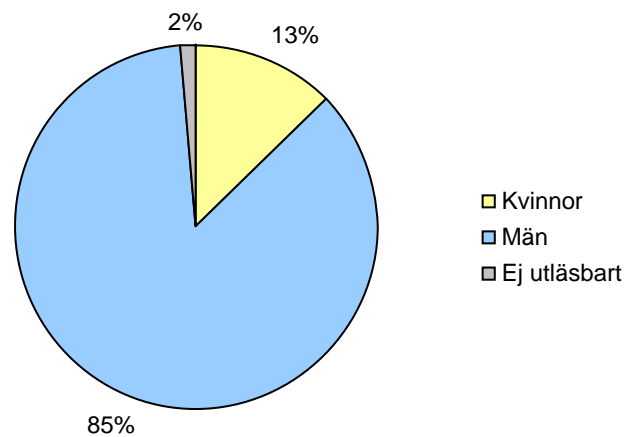
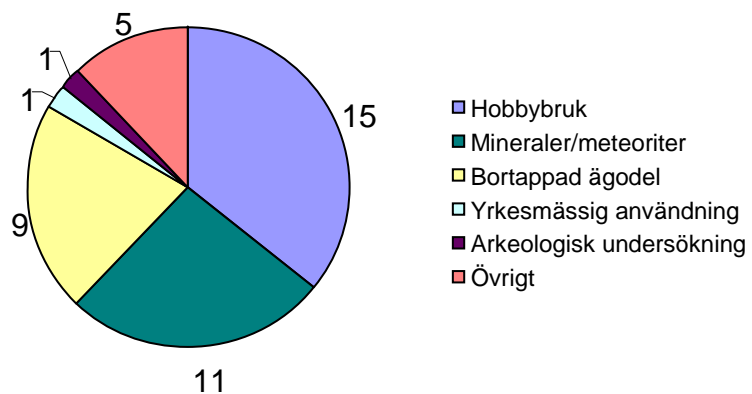
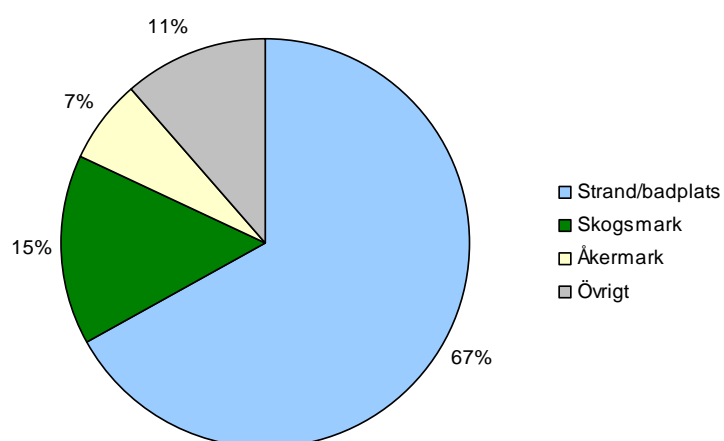

Diagram 8. Ansökningar från kvinnliga sökanden 2009-2010 fördelat på ändamål

De manliga sökandena dominerar tillståndsansökningarna, men de kvinnliga sökandena utgörs, kanske något förvånande, av 13 procent. Liksom för den totala gruppen sökanden (diagram 2) söker även flertalet kvinnor för hobbyändamål.

Diagram 9. Ansökningar för hobbybruk fördelade på de markslag som ansökningarna berört

Övervägande delen av de ansökningar för hobbybruk som inkommit åren 2009–2010 anger markslaget strand/badplats (helt eller delvis) för de områden man vill söka i.

Posten Övrigt innefattar vitt skilda markslag såsom torg, festivalplats, fotbollsplan, rastplats m.m. (Viss felmarginal finns då inte alla ansökningar anger markslag.)

Av de 331 ansökningarna för hobbybruk åren 2009-2010 utgörs 164 ansökningar från personer som återkommer med fler än en ansökning.